

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบлатรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะนำเสนอวัตถุประสงค์ของ การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาระบวนการและพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบлатรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง รูปแบบประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบлатรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกประชากรที่เป็นผู้รู้ ที่สามารถให้ ข้อมูลในเชิงประสบการณ์อย่างแบบเจาะจง จำนวน 31 คน จาก 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป มัคคานายก จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน เจ้าพิธี จำนวน 7 คน และผู้รู้เกี่ยวกับ งานศพ จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด 31 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สมุดบันทึกประจำวัน สมุดบันทึกแยก ประเภทข้อมูล กล้องถ่ายภาพ และเทปบันทึกเสียง นอกจากอุปกรณ์เหล่านี้แล้ว ผู้วิจัยได้ใช้กรอบ แนวคิดในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการศึกษารั้งนี้ด้วย รวมถึงแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยมีหัวข้อในการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ที่อยู่ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการทำงาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบลทรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. คติความเชื่อต่อพิธีกรรมก่อนความตาย เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ
2. แนวคิดหรือ คติความเชื่อต่อพิธีกรรมหลังความตาย เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 9 ข้อ

3. พิธีกรรมในประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบลทรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 26 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ พิธีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบลทรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้ผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างอิสระ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 18 ข้อ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ไปศึกษาท้องถิ่นก่อนทำการเก็บข้อมูลในระหว่าง 1 มิถุนายน 2545 ถึง 30 พฤษภาคม 2545 นอกจากนี้ มีการเก็บข้อมูลเอกสารซึ่งได้จากผู้นำกลุ่ม หรือเจ้าพิธี และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

2.4 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า โดยให้เจ้าอาวาส และมรณายจาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 10 คน เจ้าพิธีกรรม และผู้ที่เกี่ยวข้อง จาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 14 คน และผู้นำชุมชน จาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 7 คน ได้ตรวจสอบอีกรอบเพื่อปรับปรุงและแก้ไข หลังจากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา โดยการอธิบายเชิงพรรณนาที่ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการ และพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิง ตำบลทรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดที่ส่งเสริมให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับงานศพ มาใช้เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงดำเนินการสรุปผลต่อไป โดยได้กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้ คือ

2.5.1 ขั้นสังเคราะห์เนื้อหา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาสังเคราะห์เนื้อหา มาจัดลำดับหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามชุดมุ่งหมาย

2.5.2 ขั้นตรวจสอบความสอดคล้อง โดยใช้วิธีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ถูกต้องหรือไม่ โดยให้เจ้าอาวาส และมรณานายก จาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 10 คน เจ้าพิธีกรรม และผู้ที่เกี่ยวข้อง จาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 14 คน และผู้นำชุมชน จาก 7 หมู่บ้าน จำนวน 7 คน ได้ตรวจสอบอีกรอบ เพื่อสังเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูล

2.5.3 ขั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูล และรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์

3. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพิธีกรรมประเพณีงานศพตามวัฒนธรรมท้องที่หนึ่ง เพื่อศึกษาระบวนการและพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชียงใหม่ ในอดีตและปัจจุบัน พบว่า

1. พิธีกรรมประเพณีเกี่ยวกับความตายของชาวไทยเชียงใหม่ มี 2 พิธีกรรม คือ

1.1 พิธีกรรมก่อนความตาย พนวย นิวัชินอกหนทาง เมื่อผู้ป่วยใกล้จะสิ้นใจ ชาวบ้านหรือญาติของผู้ตาย จะมีวิธีนิวัชินอกหนทางให้กับผู้ที่กำลังจะตาย โดยนิมนต์พระสงฆ์ หรืออัญเชิญพระพุทธรูป มาไว้ต่อหน้าผู้ป่วย พร้อมจัดดอกไม้ ฐานเทียน ไว้ในกรวยใบตอง แล้วให้ผู้ป่วยประนมมือให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย แล้วภาวนาคำว่า "อรหัง" จนสิ้นใจ ด้วยความเชื่อว่าผู้ตายจะได้มิจิตใจ ไฟในกุหลาบบุญ เมื่อตายไปแล้วก็จะได้ไปเป็นญาพระจุพามณีบนสรวงสวรรค์ และจากไปเดียวอาการที่สงบ

1.2 พิธีกรรมหลังความตาย พนวย การปลงศพของชาวไทยเชียงใหม่ อีกปฏิบัติกัน 2 วิธีคือ การปลงศพแบบฝัง และการปลงศพแบบเผา ซึ่งในการปลงศพคนตายโหนในปัจจุบันนี้ ชาวบ้านจะใช้วิธีปลงศพแบบเผาบ้างเป็นบางกรณี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพโดยแบ่งออกดังนี้

1.2.1 การปลงศพแบบฝัง

1) พิธีกรรมการปลงศพแบบฝัง พบว่า วิธีการนี้ญาติของผู้ตาย จะไม่นำศพเข้าบ้าน (เว้นแต่กรณีศพมาถึงบ้าน เป็นเวลาเย็นจนค่ำมืด) ญาติจะนำไว้ยังป่าช้า และจะไม่มีการอาบน้ำศพโดยญาติจะเตรียมอุปกรณ์ คือ ไม้ไฝ หรือเสื่อ เสื้อกผูกศพ และใช้คนหามศพแค่ 2 คน นำไว้ไว้ที่ป่าช้า

2) เมื่อนำศพมาถึงป่าช้า บริเวณที่ใช้ฝังศพของคนตายโทาง พบร้า จะบุดหลุมให้ลึกพอประมาณแล้วนำศพลงไปในหลุม โดยให้หันศีรษะของศพไปทางทิศตะวันตก ในกรณีที่เป็นเต็กจะใส่ของเล่นลงไปด้วย ส่วนในกรณีเป็นหนุ่มสาวจะทำรูปอวัยวะเพศ ของเพศตรงข้ามใส่ลงไปด้วยให้กับผู้ตาย เพื่อต้องการไม่ให้ศพคนตายโทางกลับมาหาอีก

3) หลังจากฝังศพเรียบร้อยแล้ว พบร้า ชาวบ้านจะให้หมอดูมาสะกดวิญญาณของผู้ตายไว้ เพื่อไม่ให้ผู้ตายกลับมาหลอกหลอนคนที่ยังมีชีวิตอยู่ และในช่วงเวลากลางคืนจะนิมนต์พระสงฆ์ไปเจริญพระพุทธมนต์ที่บ้านของผู้ตาย ส่วนศพนั้นจะฝังไว้ให้ครบ 3 - 5 ปี ก็จะทำการบุดศพขึ้นมาเผา แล้วนำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้กับผู้ตาย

1.2.2 การปลงศพแบบเผา พิธีกรรมการปลงศพแบบเผา พบร้า มีขั้นตอนดังนี้ คือ

1) การอาบน้ำศพ จะอาบน้ำศพให้เฉพาะศพที่ตายปกติเท่านั้น เพราะเชื่อว่า เมื่ออาบน้ำศพให้แล้ว ผู้ตายนั้นจะมีร่างกายที่สะอาดบริสุทธิ์เป็นครั้งสุดท้าย

2) การแต่งตัวศพ จะนำเสื้อผ้าใหม่ ๆ ให้ผู้ตายส่วนใส่และต้องทำelmani

3) การใส่เงินปากศพ ญาติจะนำเงินเหรียญ ใส่ปากศพเรียกว่า "เงินปากผี" เพื่อจะให้ผู้ตายนำไปใช้ในเมืองผี

4) การปิดหน้าศพ จะใช้ผ้าขาวปิดหน้าของคนตาย เพื่อไม่ให้เป็นที่อุจัดแก่ ผู้พบเห็นขณะที่ใช้ผ้าปิดหน้าศพ เจ้าพิธีจะท่องคาถาสะกดเขาไว้

5) การมัดตราสังข์ จะช่วยให้ผู้ตายไม่มีห่วงข้างหลัง ทั้งทรัพย์สมบัติ ห่วงลูกหลาน ภรรยา จะทำให้ผู้ตายจากไปด้วยดี

6) การเบิกโลงศพ โดยจะต้องทำโรงศพให้มีตำแหน่ง โดยใช้มีดสับที่โลงศพให้เป็นรอย เพื่อต้องการให้ผู้ตายได้เข้าไปแล้วไม่มีความกังวลกับผู้ที่มีชีวิตอยู่

7) การบรรจุศพ จะให้ผู้ตายนอนหงาย และนำฝาโลงมาปิดใช้ตะปูตอกโลงให้แน่น และหันศีรษะผู้ตายไปทางทิศตะวันตก

8) การตั้งศพ จะตั้งศพไว้ในบ้านมากกว่าตั้งศพที่วัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพด้วย และจะทำการหันศีรษะผู้ตายไปทางทิศตะวันตก และตกแต่งโลงให้สวยงามแล้วทำการอบทับ โลงศพอีกชั้นหนึ่ง

9) การตามไฟหน้าศพ เพื่อเป็นแสงสว่าง และเป็นที่สักจิตร์ของวิญญาณของ ผู้ตาย เพื่อไม่ให้ดวงวิญญาณล่องลอยไปไหน

10) การเช่นไห้วศพ เพราะเชื่อว่าคนตายยังต้องการอาหารเหมือนกับตอนที่ยังมีชีวิตอยู่เหมือนกัน

11) การสาดศพ ในปัจจุบันมีการสาดศพเวลาเข้าเย็น การสาดศพนั้นก็จะจืดจืดอยู่กับเจ้าภาพด้วยว่าต้องการเก็บไว้นานเท่าไหร่ เพราะเจ้าภาพต้องคำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจของตนเองด้วย เป็นอันดับแรก

12) การเผาศพ เพื่อป้องกันไม่ให้แมลงหรือสัตว์มารบกวนศพ และอีกเหตุผลเพื่อไม่ให้คนที่เผาศพเหงา จึงมีการเล่นการพนันกันในงานศพด้วย

13) การแต่งกายไว้ทุกชิ้น ในอดีตชาวบ้านจะมีเสื้อผ้าชุดเดียวใส่ประจำ ส่วนปัจจุบันได้ใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยม ไม่สวมใส่สีน้ำเงิน เนื่องด้วยถือว่าเป็นการให้ความเคารพต่อตาย และกับญาติของผู้ตายด้วย

1.2.3 พิธีเผาศพ ขั้นตอนประเพณีเกี่ยวกับพิธีเผาศพของไทยใน ผลของการศึกษาพบว่า

1) การเคลื่อนศพออกจากบ้าน จะต้องทำให้ผู้ตายสับสนหาทางกลับบ้าน ไม่ได้และมีการจุดประทัด เพื่อให้เหตุการณ์เปิดประทูเพื่อรับดวงวิญญาณของผู้ตาย

2) เคลื่อนศพ มีการ รอยข้าวตอก ข้าวสาร เพราะเชื่อว่าผีจะไม่ได้มานั่งทับโลงศพ จะทำให้หายนะไปที่ป่าช้าได้เร็ว

3) การส่งศพ ห้ามไม่ให้เด็กไป เพราะจะทำให้เด็กกลัว และจะทำให้เด็กไม่สบาย

4) การจุงศพ เป็นการนำผู้ตายไปสู่สวรรค์ได้อีกทางหนึ่ง

5) หาที่เผาศพ ผู้ตายมีจุดประสงค์ที่จะให้เผา หรือฝังศพบนผืนนาผืนไร่ของตน เอง อีกประการหนึ่งก็จะมาปลงศพที่ป่าช้า

6) การล้างหน้าศพ นิยมน้ำนมมะพร้าวมาใช้ เพราะเชื่อว่าเป็นน้ำบริสุทธิ์ จะทำให้ผู้ตายมีดวงวิญญาณที่บริสุทธิ์ด้วย

7) การโยนผ้าข้ามโลงศพ จะนำไปถวายวัด เพราะว่าเป็นการทำบุญครั้งสุดท้ายให้กับผู้ตายก่อนที่จะทำการเผา

8) ชักบังสุกุล จะทำให้ผู้ตายได้รับผลบุญจากการสาดของพระสงฆ์

9) การเผาศพ จะให้พระสงฆ์เป็นผู้เผาศพก่อน และมีการทำนายของกลุ่มคุณที่เกิดจากการเผาผู้ตาย ว่าจะไปสวรรค์หรือไปนรก

10) การกลับจากแพศพ สำหรับคนที่หามศพไปประกอบพิธี และอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธี จะต้องผูกข้อมือของผู้ที่หามศพ เพื่อให้อายุมั่นขวัญยืน และเป็นสิริมงคล

1.2.4 พิธีกรรมหลังจากปลงศพ

ขั้นตอนประเพณีเกี่ยวกับพิธีกรรมหลังจากการปลงศพของไทยในผลการศึกษาพบว่า

1) การเก็บกระดูกของผู้ตาย ชาวไทยเชื่อในคำบรรยายมูญนี้เท่านั้น ที่จะมีข้อห้ามนำกระดูกคนตายหลังจากปลงศพแล้วเข้าบ้านเด็ดขาด ซึ่งต่างกับเชินในจังหวัดอื่น ๆ ที่สามารถนำกระดูกคนตายเข้าบ้านได้ ส่วนกระดูกที่เหลือจะเก็บไว้รัก หรือบางรายเก็บใส่เจดีย์เก็บไว้

2) การทำบุญสังคಹะ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ญาติจะได้อุ่นร่วมกัน ช่วยกันทำงาน และเพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย

ผลการศึกษาพิธีกรรมประเพณีงานศพตามวัฒนธรรมส่อง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบประเพณีงานศพ ของชาวไทยพบว่า

2. ปัจจัยที่ทำให้พิธีกรรมประเพณีงานศพเปลี่ยนไป

2.1 ปัจจัยด้านความเชื่อ ในอดีตชาวบ้านไทยเชื่อว่าเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดีและด้านร้าย ชาวบ้านจึงสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ลูกหลวงได้สักการะบูชา และนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนา และสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์โดยแบ่งออกได้ดังนี้

2.1.1 คติความเชื่อต่อพิธีกรรมก่อนความตาย

2.1.2 คติความเชื่อต่อพิธีกรรมหลังความตาย

2.2 ปัจจัยด้านสังคม พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายมีบทบาทและมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปความสัมพันธ์ ของคนที่สังคมคาดหวังไว้ เช่น การปฏิบัติเกี่ยวกับคนตาย และการบำเพ็ญบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย และพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายนี้ยังทำให้เห็นบทบาทความสัมพันธ์ด้านสังคมของชาวบ้าน ดังนี้

2.2.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว และเครือญาติ

2.2.2 การแยกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างครอบครัว

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของผู้ตายกับวงศ์

2.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ความตายส่งผลกระทบต่อแรงงานในครอบครัว และชุมชนทั้งในระดับบุคคลและสังคมที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อรับกับการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว และสมาชิกในชุมชน ที่จะต้องสูญเสียแรงงานที่จะช่วยกันทำงานในชีวิตประจำวัน ทำให้ขาดรายได้ หรือผลผลิตที่มีอยู่น้อยลง ถ้าหากผู้ตายเป็นหัวหน้าครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

ของครอบครัว จึงมีบทบาทต่อการสูญเสียแรงงาน การปรับเปลี่ยนสิทธิครอบครองทรัพย์สิน และมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจทางตรง ดังนี้

2.3.1 ระหว่างที่จัดงานศพ เจ้าภาพจะต้องใช้เงินลงทุนจัดซื้อแลกเปลี่ยนเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เพื่อต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน

2.3.2 ระหว่างงานทำบุญสังคಹะ เจ้าภาพที่มีฐานะจะมีการว่าจ้างคนตระมาเด่นตามฐานะของเจ้าภาพเอง จึงเป็นสาเหตุให้พ่อค้าแม่ค้า ได้ประโยชน์จากการจัดงานศพ และเป็นการกระจายรายได้และส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นได้

2.4 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง จากสภาพความแตกต่างกันระหว่างชนชั้นการปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง จะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนมีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย ทึ้งในด้านของที่อยู่อาศัย การแต่งกายรวมทั้งuhnบธรรมเนียมประเพณี ก็ยังคงการปลงศพของคนธรรมชาติ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันนี้ทำให้พิธีกรรมประเพณีงานศพ เป็นเครื่องแสดงหน้าตาและสถานภาพของผู้ตายไปด้วย ส่วนพิธีการทำศพในuhnบหนึ่น เริ่มนิยมทำตามคนในกรุงเทพมากขึ้น และลดพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อพื้นบ้านลง เนื่องจากบุตรหลานที่มีการศึกษา และมักมาทำงานตามตัวเมืองต่าง ๆ ไม่ได้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเอง จะให้ทางวัดจัดการพิธีกรรมงานศพให้ จนเสร็จพิธีกรรมงานศพ

2.5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องการให้ความเคารพต่อป้าช้าที่มีให้เป็นพิธีกรรมที่ปลงศพเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วย และสัตว์ที่ได้อาศัยอยู่ในบริเวณรอบ ๆ ป้าช้า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้กลวิธีที่จะรักษาความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ จึงเป็นผลทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น

ในคติความเชื่อจากพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชาวไทยในด้านลัทธยนูด จำกอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เชื่อว่าผู้ตายได้หมดเวรหมดกรรมที่กระทำไว้ และผลการกระทำจะสนองตอบผู้ตายไม่ว่ากรรมดี หรือกรรมชั่ว ผลกรรมจะส่งผลให้ผู้ตายไปสู่ชาติภพใหม่ ที่เหมาะสมเมื่อผู้ตายไป ร่างกายย่อมเสื่อมคลาย เหลือเพียงวิญญาณของผู้ตาย ความเชื่อเกี่ยวกับชาติภพ คือภูมิแห่งกรรม คือกรรมดีและกรรมชั่ว ถ้าหากกระทำการกรรมดีจะได้ไปเกิดใหม่ในสุขคติภูมิ แต่ถ้าทำการกรรมชั่วจะเกิดในทุกคติภูมิ เกิดการผสมผasanระหว่างภูตผี นรก สวรรค์ ทำให้ชาวบ้านทำบุญและมุ่งหวังชาติภพหน้า และเป็นกุศลburyาให้เข้าใจในสาระสำคัญของชีวิต และปรัชญาชีวิตตามพุทธศาสนา มนุษย์ที่มีการเกิดย่อมมีการดับไปตามกาลเวลา และเป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกชาติพันธุ์ที่แตกต่างทั้งภาษา เชื้อชาติ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แต่ในช่วงหนึ่งของมนุษย์นั้น นับตั้งแต่การเกิดจนถึงการตาย ได้ใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีสิ่งกำหนดให้ชีวิตเป็น

ไปตามกรอบคติความเชื่อ และแนวทางการประพฤติปฏิบัติในแนวเดียวกันในสังคมนั้น ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสังคมหนึ่งกับอีksangkhamหนึ่ง จนเกิดเป็นประเพณี พิธีกรรมในชีวิตของมนุษย์

ส่วนบทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายนั้น พบว่า บทบาทที่สำคัญต่อวิถีชีวิตด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน กล่าวคือ พิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน ได้สร้างความสามัคคี และความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลให้ชุมชนโดยเฉพาะเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ และส่งเสริมอาชีพในชุมชน ได้บ้างเป็นครั้งคราว ส่วนวัดจะได้รับจตุปัจจัย เพื่อที่จะนำไปประกอบศาสนปฏิบัติภักดีไป จากการสูญเสียแรงงานหลักของครอบครัว ทำให้บ้างครอบครัวต้องประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจได้ และมีการเปลี่ยนแปลงสิทธิการถือครองทรัพย์สินต่าง ๆ

4 อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพิธีกรรมประเพณีงานศพ พบว่า ความตายเป็นสิ่งที่มนุษย์เกิดความสูญเสีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ทำให้คนตายในชุมชนต้องเสียเวลาประกอบพิธีกรรมงานศพให้กับผู้ตาย ตามความเชื่อของทางพิธีกรรมของคน ถ้านางศพได้จัดพิธีกรรมไม่ถูกต้องญาติผู้ตาย และคนในชุมชนก็เกิดความไม่สงบใจ เพราะมนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับความตาย ถือว่าเป็นเรื่องอัปมงคลจะต้องทำพิธีกรรมอย่างโดยย่างหนึ่งให้ดีที่สุด เพื่อป้องกันไม่ให้วิญญาณผู้ตายครุ่นร้าย และกลับมาหลอกหลอนคนในชุมชน เพราะมนุษย์มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ แบลก สนธิรักษ์ (2525:35) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้กระทำการต่าง ๆ ทั้งทางด้านศีลธรรมด้านร้าย คนโนรณะ จึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลาน ไว้สักการะและนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งที่มีอำนาจเหนือนมนุษย์ เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ย่า ผีตายาย เทพเจ้า เทพรักษ์ เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างวิถีชีวิตของลูกหลาน ภายในชุมชน ได้บีดถือปฏิบัติสืบท่อ กันมา

ด้วยเหตุนี้ จากการศึกษาพิธีกรรมประเพณีงานศพของชาวไทยใน ผู้วิจัยพบว่าสังคมของชาวไทยในเชียงราย เนินลำพูน และเนินลำปาง มีการกระจายกันอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ ชาวไทยในเชียงราย อำเภอเชียงของ อำเภอเมือง อำเภอพาน ชาวไทยในลำพูน อำเภอป้าช้าง อำเภอเมือง อำเภอป้าช้าง อำเภอเมือง อำเภอเมือง (แสง มะละแซน 2544:157-160) โดยชาวไทยเหล่านี้ได้มีการพัฒนามาจาก การอยู่ร่วมกันของคนกลุ่มต่าง ๆ และมีการผสมผสานกันเป็นที่มีคนเข็นเป็นส่วนใหญ่ของสังคม แต่อย่างไรก็ตามในโครง

สร้างของสังคม ที่มีอำนาจและการตัดสินใจมาจากการส่วนกลาง ชาวເxBEີນຈຶ່ງໄມ່ໄດ້ແຍກວັນນະຮຽນດນເອງອອກໄປຈາກຄນໄທຢູ່ລຸ່ມອື່ນ ຈ ອ່າງເດັ່ນຫັດ ຍກເວັນແຕ່ມີຄນເບີນບາງສ່ວນ ໄດ້ເຮັ່ນຫັນນາພຸດແລະສ່ວງກະຮະເສກາຣໃຫ້ຄວາມສໍາຄັນຕ່ອງທົ່ວໂລນຂອງຕນ ໃນດ້ານສັກຄນວັນນະຮຽນ ແລະກຸມິຫລັງທາງປະວັດສາສົກຮ່ຽມສົກສາສົກສະໜັກ ດັ່ງນັ້ນການເຂົ້າໃຈດຶງປະວັດສາສົກຮ່ຽມສົກສາສົກສະໜັກການເຄລື່ອນຍ້າຍ ແລະການຕັ້ງດື່ນສູານຂອງຫົວເຂົນ ຈຶ່ງເປັນກຣນີ້ທີ່ມີສ່ວນສໍາຄັນໃນກາຮອົບນາຍ ແລະທ່ານີ້ເຂົ້າໃຈດຶງພັດທະນາການຂອງທົ່ວໂລນ ບນພື້ນສູານຂອງຄວາມຫລາກຫລາຍ ກາຮັດສານທາງວັນນະຮຽນຊື່ງທ່າໃໝ່ອໜີ້ປະວັດສາສົກຮ່ຽມສົກສາສົກສະໜັກຂອງຄນໄທ ຈາກເງ່ນມຸນຂອງທົ່ວໂລນໄດ້ມາກຍິ່ງຂຶ້ນ

ຜົດການສຶກໝາພິທີກຣມເກີ່ຍກັບຄວາມຕາຍຂອງໄທເຂົນ ໃນຕໍາບລທຣາຍມຸດ ຂໍາເກົດສັນກຳແພງຈັງຫວັດເຊີ່ຍໃໝ່ ພບວ່າ ພິທີກຣມເກີ່ຍກັບຄວາມຕາຍມີອູ້ໆ 2 ອ່າງ ຄືອ

ພິທີກຣມກ່ອນຄວາມຕາຍ ພບວ່າ ກ່ອນທີ່ຄນຈະຕາຍມີພິທີບອກຫານທາງ ເມື່ອຜູ້ປ່ວຍໄກລືຈະສິ້ນໃຈຕາຍ ທ່ານທີ່ມີຜູ້ຕາຍ ຈະປະກອບພິທີກຣມບອກຫານທາງໃຫ້ກັບຜູ້ຕາຍ ໂດຍນິນຕ໌ພະສົງໆ ຢ້ອອັນເຊີ່ຍພະຫຼຸກຮຽນມາໄວ້ຕ່ອງໜ້າຜູ້ປ່ວຍ ພຣັນຈັດອົກໄມ້ຫຼູປເຖິ່ນ ໄວໃນກວຍໃບຕອງ ແລ້ວໃຫ້ຜູ້ປ່ວຍພັນມີວ່າ ເພື່ອຮັກສິ່ງຄູນຂອງພະຮັດຕັບຕິ ແລ້ວກວານວ່າ “ອຣ້າງ” ຈົນສິ້ນໃຈຕາຍ ເປັນພິທີກຣມຄວາມເຫຼືອຂອງໄທເຂົນວ່າ ເມື່ອຜູ້ຕາຍມີຈີຕິໃຈດີເປັນກຸລົດ ແລະມີຄວາມເຫຼືອວ່າຜູ້ຕາຍມີຈີຕິໃຈດີແລ້ວ ຕາຍໄປກີຈະໄຟ່ລຳບາກຫຼືອຕກນຽກ ເມື່ອຕາຍໄປແລ້ວກີຈະໄດ້ໄປສັກກະພະຈຸພານີບນສວ່ຽຮ໌ ມີຄວາມສອດຄລືອງກັບແນວດີຄວາມເຫຼືອພິທີກຣມຈານຄພຂອງ ສນປະພູ້ ສັນນາວາຍານະພັນຫຼູ (2536:51) ກລ່າວວ່າຂັ້ນຕອນຂອງພິທີກຣມຄພຈະຕ້ອງປະກອບດ້ວຍ ການຕ່ອງອາຍຸ ການບອກຫານທາງ ການອານັ້າສັບ ການແຕ່ງຕັກພ ເປັນຕົ້ນ ຄືເປັນໜ້າທີ່ຂອງຜູ້ຕາຍ ທີ່ຈະຕ້ອງທ່າໃຫ້ກັບຜູ້ຕາຍຕາມນະຮຽນເນີນປະເພີ້ນຂອງໜຸ່ນໜຸ່ນ

ພິທີກຣມຫລັງຄວາມຕາຍ ພບວ່າ ພິທີກຣມປັບປຸງຄວາມຕາຍໄທເຂົນທີ່ຄືອປົງປັດໃນພິທີກຣມມີ 2 ວິທີ ການປັບປຸງແປງ ແລະການປັບປຸງແພາ ການປັບປຸງແປງເຄີມປະກອບພິທີກຣມໃຫ້ແກ່ນທີ່ຕາຍໂທ ໃນປັບປຸງຫຼັບຜູ້ຕາຍນີ້ໃຊ້ການປັບປຸງຕາຍໂທແບບແພາແທນ ເປັນຄວາມສະດວກແກ່ເຈົ້າກາພ ເຄີມຜູ້ຕີຈະນໍາໄປຝຶ່ງໄວ້ 3-5 ປີ ແລ້ວຈຸດຂຶ້ນມາປະກອບພິທີເພາ ມີຄວາມສອດຄລືອງກັບການພສານທາງວັນນະຮຽນ ແນວດີການພສມກລົມກລືນທາງວັນນະຮຽນຂອງ ພັກທາ ສາຍຫຼູ (2540:96) ກລ່າວວ່າການພສມກລົມກລືນທາງວັນນະຮຽນເປັນກະບວນການວັນນະຮຽນຂອງກຸ່ມໜຸ່ນ ແລະເພົາພັນຫຼູທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ຜົ່ງອາສີຍອູ້ໆໃນດີນແດນເຕີຍກັນ ຮ້ອມມີການຕິດຕ່ອກັນ ເມື່ອອູ້ໆຮ່ວມກັນນານວັນເຂົາຄວາມແຕກຕ່າງ ຂອງວັນນະຮຽນຄ່ອຍ ຈ ນົມດໄປ ເກີດຄວາມພສມກລົມກລືນກັບກຸ່ມໜຸ່ນໃຫຍ່ກວ່າ ຮ້ອມເກີດການພສມພານເຂົ້າກັນທີ່ສອງວັນນະຮຽນ ໂດຍກຸ່ມໜຸ່ນໃນໜຸ່ນຍອມຮັບໄດ້ແລະໄມ່ເກີດຄວາມຫັດແບ່ງ

หอสมุดสถาบันราชภัฏชุมพรฯ

4.1 การป้องกันแบบฝัง

พิธีกรรมการป้องกันแบบฝัง ผลการศึกษาพบว่า เป็นวิธีกรรมเกี่ยวกับศพผิตายโหงในอดีต ญาติจะไม่นิยมนำศพเข้าบ้าน โดยนำศพไปยังป่าช้า และไม่มีพิธีอาบน้ำศพ เพราะว่าชาวไทยเชื่อว่าผิตายโหง มีความดุร้ายจึงไม่นำศพเข้ามาในบ้าน กลัวว่าวิญญาณจะมาสิงสถิตอยู่ในบ้าน และมีความเชื่อว่าในกรณีที่ตายผิดธรรมชาติ ถ้าเป็นเด็กจะใส่ของเล่นลงไปด้วย ส่วนในกรณีคนหนุ่มสาวจะมีการทำฐานป้อวะยะเพศตรงข้ามใส่เข้าไปในโลงศพด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้คนตายโหง กลับมาบ้านอีก หลังจากทำพิธีฝังศพแล้ว ชาวบ้านจะเชิญหมอดูมาทำพิธีสะกดวิญญาณของผู้ตาย เพื่อป้องกันไม่ให้วิญญาณผู้ตายมาหลอกหลอนผู้ที่ยังมีชีวิต มีความสอดคล้องกับแนวคิด ความเชื่อของ กลุ่มกลางคง ชัยครรชิต (2526 : 73) กล่าวว่า ประเพณีของการฝังศพเด็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการฝังศพเด็ก ที่ตายระหว่างคลอด หรือตายเพราะโรคภัยไข้เจ็บจะบรรลุในภาระเดินทาง ก่อนนำไปฝัง มีการปิดฝาภาชนะด้วยผ้าขาว และการทำพิธีสะกดวิญญาณของผู้ตาย เพื่อป้องกันวิญญาณของผู้ตายออกไปรบกวนผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่

ในปัจจุบันในช่วงเกิดการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านมีความเชื่อว่า เมื่อมีคนตายโหงจะไม่นำศพเข้าหมู่บ้าน เว้นแต่จะนำศพเข้ามาในเวลาคำมีด โดยญาติของผู้ตายจะจัดเตรียมโลงไว้บรรุศพของผู้ตาย แล้วจึงนำไปฝังที่ป่าช้า การฝังศพคนตายโหงจะรอไว้ประมาณ 3-5 ปี จึงจะชุดชาศพนั้นมาประกอบพิธีกรรมหลังความตาย ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความสะดวกของญาติผู้ตายด้วย

4.2 การป้องกันแบบเผา

ผลการศึกษาพิธีกรรมการป้องกันแบบเผาของไทยเช่น พบร่วมกับการพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อแตกต่างจากกลุ่มนี้ คือ การอาบน้ำศพ จะอาบเฉพาะศพที่ตายปกติ การแต่งตัวศพ การอาเจียนใส่ปากศพ การปิดหน้าศพ การมัดตราสังข์ จะเหมือนกับพิธีกรรมงานศพของชนกลุ่มนี้ ๆ ส่วนพิธีกรรมการเบิกโลงศพ ชาวไทยเชื่อว่า จะต้องทำพิธีสับโลงศพให้เป็นตำแหน่ง เพื่อจะทำให้ผู้ตายเข้าไปอยู่ได้ไม่มีความกังวลกับญาติผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ แสง มะละแซน (2544 : 159-161) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและชาวเชียงใหม่ เช่นเดียวกัน ไม่มีความเชื่อป่วยและล้มตายจำนวนมาก ชาวบ้านเชื่อว่าไปลบหลู่ไม่เลือกผี จึงทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้น

ส่วนพิธีกรรมการบรรุศพ การตามไฟหน้าศพ การ เช่น ไฟวัศพ การสาดศพ และการเผาศพ จะเหมือนกับพิธีกรรมงานศพของชนกลุ่มนี้ พิธีกรรมที่แตกต่างคือ การตั้งศพ ชาวไทยนิยม

ตั้งศพไว้ที่บ้านมากกว่าที่วัด แต่จะมีการทำปราสาทครอบทับโลงศพ เพราะว่าวิญญาณของผู้ตายจะได้ไปอาศัยอยู่ในยอดปราสาท เช่นเดียวกับปราสาทที่สิงสถิตย์ของเทพจุฬามณีที่ ที่อยู่บนบรรรค์ ส่วนการแต่งการไว้ทุกชิ้น เดิมชาวบ้านไทยเชื่อมีการแต่งกายแบบพื้นเมือง ตามแบบวัฒนธรรมการแต่งกายไทยเชื่อว่าต้องดูดี ล้วนแต่คน ส่วนในปัจจุบันการแต่งกายในงานศพ ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม วัฒนธรรมสมัยใหม่ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของ บรรพต วีระสา (2519 : 36) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของจุดเริ่มต้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เพื่อปรับตัว หรือทำตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม

4.3 พิธีเผาศพ

ผลการศึกษาพิธีกรรมเผาศพของชาวไทยเชื่อ พบว่า พิธีกรรมเผาศพของชาวไทยเชื่อ มีความเหมือนกับพิธีกรรมเผาศพกลุ่มนี้ในบางพิธีกรรม และมีความแตกต่างบางพิธีกรรม

พิธีกรรมที่เหมือนกัน ได้แก่ การส่งศพ หรือการเดินทางบวนศพ การจูงศพ การถางหน้าศพ และการขักบังสกุล จะมีขั้นตอนพิธีกรรมเหมือนกับพิธีกรรมเผาศพ ของกลุ่มนี้ ๆ ที่มีแนวความเชื่อแนวเดียวกันเป็นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ เสถียร โกเมศ (2531 : 17) กล่าวว่า การเผาศพ ขั้นตอนพิธีกรรมอาจพอกจากเรื่องไปสู่ป่าช้า หรือ เชิงตะกอนทุกกลุ่มนี้จะต้องปฏิบัติตามตั้งแต่การเคลื่อนศพ การโปรดข้าวตอก การหาที่เผาศพ เป็นต้น

ส่วนพิธีกรรมที่แตกต่าง ได้แก่ การเคลื่อนศพ จะมีพิธีกรรมที่ทำให้ผู้ตายเกิดความสันสนกลับบ้านไม่ถูก มีการโปรดข้าวสาร ข้าวตอก เพื่อไม่ให้ผู้คนหันหน้าไป ทำให้การหาที่ไม่หนัก และถึงป่าป่าเร็ว การหาที่เผาศพนี้อยู่ที่จุดประสงค์ของผู้ตาย จะให้ไปเพาที่บ้านของตน หรือที่ป่าช้า การโynผ้าข้ามโลงศพ เป็นปริศนาธรรมเกี่ยวกับเรื่อง การเวียนว่ายตายเกิด ถือว่าการผ้าข้ามโลงศพนี้ เป็นการทำบุญครั้งสุดท้ายให้กับผู้ตาย การเผาพชาว่าไทยเชื่อจะสังเกตคุณไฟเวลาเผาศพว่าคนตายจะไปบรรรค์หรือลงนรก การกลับจากเผาศพคนที่หายศพ จะให้เอาเชือกที่ผูกไม่หมายศพมาผูกข้อมือ เพื่อความเป็นสิริมงคล มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา พงษ์พิทย์ (2533 : 32) กล่าวว่า ความเชื่อตามคุลเกลบที่จะต้องทำตามผู้บัญญัติ เมื่อประกอบพิธีกรรมใด ๆ ก็พยายามทำให้ตรงกับข้อกำหนดนั้น ให้มากที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดเพี้ยนไป

4.4 พิธีกรรมหลังความตาย

ผลการศึกษาพิธีกรรมหลังความตายของชาวไทยเชื่อ ในคำบรรยายมูล สำเนาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ไทยเชื่อในคำบรรยายมูล มีความเชื่อเกี่ยวกับการเก็บกระดูก หรืออัฐิของผู้ตาย

ห้ามน้ำเข้าไปในบ้านโดยเด็ดขาด ให้น้ำกระดูกที่เก็บไปไว้ด้วย หรือ ใส่เจดีย์บรรจุอัญชิ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ องอาจ พรมไชย (2539 : 24) กล่าวว่า ความเชื่อ เป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิดทางสังคม ความเชื่อมีการถ่ายทอดและการเรียนรู้เป็นสมบัติของชุมชน ความเชื่อจะเป็นปัจจัยทำให้คนในชุมชนนั้น ยึดถือปฏิบัติตามทำให้เกิดอำนาจควบคุมสังคม

ความเชื่อพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย พบว่า ไทยเชื่อมีความเชื่อว่า ผู้ตายได้หมดธรรมด กรรมที่ได้ทำไว้ และเชื่อว่าผลของการกระทำที่ผู้ตายได้ทำไว้ จะตอบสนองผู้ตายทั้งกรรมดี และกรรมชั่ว ส่งผลให้ผู้ตายไปสู่ภพภูมิใหม่ที่เหมาะสมกับตน เป็นระบบความเชื่อภายใต้อิทธิพลของพระพุทธทำให้ชาวไทยเชื่อนิยมประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ปราณี วงศ์เทศ (2534 : 242) กล่าวว่า พิธีกรรมของสังคมไทย มีอยู่ ๓ ประการ คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือสังคม และพิธีกรรมแต่ละอย่างจะมีความสอดคล้องกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

การจัดการแก้ปัญหาอันเป็นผลกระทบจากความตาย โดยพิธีกรรมประเพณีงานศพ เป็นการสร้างโอกาส หรือเป็นเวทีแสดงกิจกรรมทางสังคม ของกลุ่มคนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๕ ประการ คือ

1. งานศพเป็นเวทีพิธีกรรม เพื่อประกาศข่าวสารยืนยันการขาดสัญตัวตนของผู้ตาย อันประกอบด้วยคุณสมบัติทางสีระและคุณสมบัติทางสังคม คือ หมวดสามชาิกภาพ ขาดจากกลุ่มทางสังคมที่เป็นอยู่จริงด้านการกระทำ หรือการแสดงตนทางสังคม งานศพเป็นเวทียืนยันการสิ้นตัวตนในชาตินี้ จากคนเป็นสุ่นตาย

2. พิธีกรรมงานศพเป็นเวทีที่ยืนยันสภาพทางสังคมของคนเป็นว่า คนที่มีชีวิตปกติจะอยู่อย่างเดิมหรือจะต้องเปลี่ยนแปลงสภาพบทบาท และความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันภายใน ภายในอกกลุ่มหลังมีคนตาย คนเป็นจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่มเครือข่าย วงศาคณาญาดี เพื่อนฝูงมิตรสายร่วมรุ่น คนต่างรุ่นต่างเพศต่างวัย อันจะนำไปสู่การสถานต่อความสัมพันธ์เชิงช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือตัดโอกาสซ่องทางกัน

3. พิธีกรรมงานศพเป็นการยืนยันคุณค่าความเมื่อยล้าปีนอยู่ของชีวิตนี้ ของชีวิตอื่น และของวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพิ่ม

4. พิธีกรรมงานศพทำหน้าที่ยืนยันการหมดสภาพนิติบุคคลของคนตาย ขณะเดียวกัน จะยืนยันสภาพทางกฎหมายของคนเป็นอีกด้วย เช่น การเป็นหน้าย การเป็นกำพร้า การเป็นผู้สืบทอดมรดก

5. งานศพเป็นทั้งวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรม คือ มีแบบแผนวิธีการที่ผู้คนจัดต้องปฏิบัติตาม และเป็นวัฒนธรรมจุดหมายปลายทาง เพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคม ตามสถานการณ์และลักษณะเชื่อมโยงกับ วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน

เนื่องจากสังคมมีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยใน ดังนี้ จึงมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1 ด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้แก่ การปรึกษากำหนดงานศพ ชาวบ้าน ก่อนจะจัดงานศพ จะต้องมีการประชุมหารือกันระหว่างครอบครัวไปถึงในระดับชุมชน การปิดหน้าศพ จะใช้ผ้าขาวปิดหน้าศพของคนตาย เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นที่อุจจาระแก่ผู้ที่พบเห็น การตั้งศพ ในปัจจุบันจะตั้งศพไว้ในบ้านมากกว่าตั้งศพไว้ที่วัด เพราะจะเป็นการรวมกลุ่มกันของญาติพี่น้อง และคนในชุมชน การเผาศพ ในปัจจุบันจะมีการเผาโดยอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ ขณะเดียวกันก็มีการเล่นการพนันตลอดงาน เช่นการเล่นไฮโล เป็นต้น การแต่งกายไว้ทุกชิ้น ปัจจุบันการแต่งกายได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก และนิยมสวมใส่เสื้อผ้าที่หาซื้อได้จากห้องตลาดเพื่อความสะดวกในการสวมใส่ การส่งศพ ปัจจุบันเด็กเล็ก ๆ ไปส่งศพได้ เหตุผลเพราะว่าไม่มีคนดูแลอยู่ที่บ้าน และข้อห้ามวันเผา ในปัจจุบันนี้ข้อห้ามวันเผา ได้ลดน้อยลงเนื่องจากเจ้าภาพต้องการให้วันเผา เป็นวันไหน ก็ได้ที่ถือว่าสะดวกต่อทุกฝ่ายที่มาร่วมงาน แต่ที่สำคัญต้องไม่เผาตรงกับวันที่ผู้ตายได้ตายลงไป

2 ด้านความเชื่อ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้แก่ การอ่านน้ำศพ ชาวบ้านในปัจจุบัน จะอ่านน้ำศพให้เฉพาะคนที่ตายปกติเท่านั้น เพราะเชื่อว่าศพที่ตายโทางเป็นการตายที่ไม่ดี การอ่านน้ำศพให้ผู้ตายนั้น จะทำให้ผู้ตายมีร่างกายที่สะอาดบริสุทธิ์ เป็นครั้งสุดท้าย การใส่เงินปากศพจะนำเงินที่เป็นโลหะใส่ปากศพ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เงินปากผี" เพื่อจะให้ผู้ตายได้ไปใช้ในเมืองผี การมัดตราสังข์ ในปัจจุบันจะมัดตราสังข์จะช่วยให้ผู้ตายไม่มีห่วงข้างหลัง ทั้งทรัพย์สมบัติ ห่วงลูก ห่วงสามีภรรยา จะทำให้ผู้ตายจากไปด้วยดี การเบิกโลงศพ ปัจจุบันจะเบิกโดยให้โลงศพมีตำแหน่ง เพื่อต้องการให้ผู้ตายได้เข้าไป แล้วไม่มีความกังวลกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ การตามไฟหน้าศพ ปัจจุบันเมื่อผู้ป่วยสิ้นใจ ก็จะรีบจุดไฟหน้าศพทันที เพื่อเป็นแสงสว่าง และเป็นที่สักดิ์ของดวงวิญญาณของผู้ตาย การ เช่น ไฟวัศพ ปัจจุบันมีการ เช่น ไฟวัศพ เพราะมีความเชื่อว่า คนตายยังมีความต้องการอาหารเหมือนกับตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ การเคลื่อนข่ายศพ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน การเคลื่อนศพ จะมีการโปรดข้าวตอกดอกไม้ ไปตามทางที่ขบวนศพจะผ่าน เพราะเชื่อว่า ผู้ที่ค่อยมารับส่วนบุญ จะมัวไปเก็บข้าวตอกกินจะได้ไม่นานทันโถงให้หนักได้ และการกลับจากการเผาศพ ในปัจจุบันหลังจากกลับจากการเผาศพ ต้องรับอาบน้ำทันที เพื่อล้างเศษเนื้อดจัญไร ที่จะติดตัวมาจากการป่าช้า

3 ด้านสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้แก่ การเคลื่อนศพออกจากเรือน ในปัจจุบันการเคลื่อนศพออกจากบ้าน จะมีอยู่สองวิธี คือ นำศพออกร่างฝา墓ของผู้ตาย ในการนี้ที่บ้านของผู้ตายปลูกสร้างด้วยฝากไม้ไผ่ และอีกวิธีหนึ่ง คือ จะนำศพออกรากบ้านโดยจะใช้ประตู โดยจะทำเป็นประตูผี บันไดผี เพื่อหลอกให้ผู้ตายสับสน สำหรับบ้านที่ผู้ตายปลูกสร้างจากไม้กระดานที่คงทนถาวร

4 ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้แก่ การแต่งตัวศพ ในปัจจุบันได้นำเสื้อผ้าใหม่ ๆ มาสวมใส่ให้กับผู้ตาย และจะต้องทำตำแหน่งทุกตัว เพราะญาติของผู้ตายสามารถหาซื้อเสื้อผ้าได้ง่ายกว่าในอดีต การทำโลงศพ ในปัจจุบันจะซื้อโลงสำเร็จที่ทำเป็นปราสาทไว้แล้ว เพื่อความสะอาดและประหยัด การสาวศพ ปัจจุบันจะมีการสาวศพเวลาเช้าเย็น การสาวคนต้นน้ำ ก็จะขึ้นอยู่กับเจ้าภาพด้วย ว่าต้องการไว้ศพนานเท่าใด เพราะเจ้าภาพจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจของตนเองเป็นอันดับแรก

5 ด้านสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้แก่ การเคลื่อนศพออกจากเรือน ในปัจจุบันการเคลื่อนศพออกจากบ้าน จะมีอยู่สองวิธี คือ นำศพออกร่างฝา墓ของผู้ตาย ในการนี้ที่บ้านของผู้ตายปลูกสร้างด้วยฝากไม้ไผ่ และอีกวิธีหนึ่ง คือ จะนำศพออกรากบ้านโดยจะใช้ประตู โดยจะทำเป็นประตูผี บันไดผี เพื่อหลอกให้ผู้ตายสับสน สำหรับบ้านที่ผู้ตายปลูกสร้างจากไม้กระดานที่คงทนถาวร

5. ข้อเสนอแนะ

พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีงานศพนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงอดีต และในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อการอนุรักษ์ดังนี้ คือ

5.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

5.1.1 ทางการหรือชุมชน ควรจะให้ชาวไทยเขินรักษาขนธรรมเนียมของชาวไทยเขินไว้โดยการตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตเกี่ยวกับประเพณีงานศพ สำหรับผู้ศึกษาหาญฐานและผู้ที่สนใจทั่วไป

5.1.2 ชาวไทยเขินควรจะรวมประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมต่าง ๆ และจัดพิมพ์ให้เป็นรูปเล่ม เพื่อเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชนต่อไป

5.1.3 ทางราชการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ควรให้ความสนใจกับกลุ่มชาติพันธ์ชาวไทยเชิน โดยมีการจัดเก็บข้อมูลไว้เป็นศูนย์วัฒนธรรม ในระดับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้วิจัยในระดับต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

5.2.1 ศึกษาเบริญเทียนพิธีกรรมประเพณีงานศพ ของชาวไทยเชิน ในตำบลทรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มชาติพันธ์อื่น ๆ ในท้องถิ่นต่าง ๆ

5.2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ของชาวไทยเชินในด้านอื่น ๆ อีก เช่น วัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมการแต่งกาย เป็นต้น